

Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex

Delrío, Martín Antonio

Mogvntiae, 1624

Qvæstio II. An inimicitiaë denunciantium co[n]tra denunciatos debeant plenè probari per duos testes: vel sufficiat semiplena probatio per vnum testem aut etiam præsumptio ad elidendum indicium ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

s *accusatus §. licet de heret. in 6. & fran. Aretino in c. cum P. Manconella. est de accus. col. 5. num. 21. & 22. Marfil. conf. 24. n. 13. Roland. conf. 73. num. 25. lib. 1. Sprenger. in mall. q. 4. & alijs. Et ad hæc capita reduci possunt conditiones aliæ requisitæ à Binsfeld. l. 3. de concl. 6.*

Friburgensium limitationes sunt, si in denunciatione constanter perseuerent. 2. si poenitentes ad iudicium accedant. 3. si cum contritione moriantur. 4. si nulla mendacij, aut odij, aut inimicitiarum sit suspicio. Ex his 1. & 4. certe 2. & 3. non æque, & postea de his plura dicentur.

QVÆSTIO II.

An inimicitia denunciantium cōtra denunciatos debeant plenè probari per duos testes: vel sufficiat semiplena probatio per unum testem aut etiam præsumptio ad elidendum iudicium denunciationis.

a **A**d hanc quæstionem variatâ responsis. Omnes concedunt odium & inimicitiam valere ad elidendam denunciationis fidem. *c. repellantur. c. meminimus, de accus. l. 3. in princ. D. de testib. l. liberi. C. de inoff. test. etiam in exceptis criminibus. c. per tuas. de Simon. c. cum P. vbi Abbas. d. accusat. Bart. in l. in quæstionib. D. ad leg. iul. Maiesta.*

b Concedunt etiam, sicut actor suam intentionem, debet plenè probare, sic etiam reo exceptionem suam, in qua fungitur vice actoris plene probandam. *l. 1. D. de except. & ibi Castrens. l. in exceptionibus D. de probat. & ibi gloss. l. quoties & l. cum de indebito. §. autem*

A *pro parte ib. l. matrem. C. de probation. Areti. in rub. in st. de exception. numer. 24. Fulsius Pacianus de prob. vol. 1. arg. 66. & seq. Decius in c. in præsentia numer. 50. de probat. & conf. 534. num. 9. Crauet. conf. 201. num. 29. & ex commun. D. id probans Ios Naschand. vol. 2. de prob. conl. 685. nu. 1. & 2.*

B Omnes etiam fatentur probationum varias esse species, quarum vna sit efficacior alia: 1. euidentia facti. 2. confessio. 3. instrumentum. 4. testes. 5. iusiurandum. 6. præsumptio. 7. quæst. octaua, fama. *Sic post Aristotelem, & Ciceronem, Menoch. de præsumpt. libro primo, quæstione prima, cum seq. Maschard. libro primo, de probat. quæstione quarta. Sicut Dialectici duplicem agnoscunt probationem, vnâ apodicticam,*

C *qua res per suam causam necessariam, vel causâ per suum necessarium effectum cognoscitur, quæ est probatio demonstratiua: & aliam Topicam, seu Dialecticam, qua ex probabilibus seu verisimilibus aliquid confirmatur. illius apodicticæ vnus est gradus certitudinis. huius vero topicæ plures sunt, secundum probabilitatem maiorem minoremve probationem. Ita quoque in prædictis probationibus iuridicis, & inter ipsas, & ferme in*

D *singulis varijs sunt gradus firmitudinis & verisimilitudinis. Nam vnus testis alio certior, vnum instrumentum alio perfectius, vna præsumptio est alia credibilior & firmitior. Menoch. libro primo, quæst. 29. & 30. de præsumpt. & q. 44. n. 8. & 9. vna est vrgentissima: qualis est quæ vocatur iuris & de iure, quæ resp. illi apodicticæ, vt patet ex allatis exemplis de Menoch. d. lib. 1. quæst. 3. alia non conuincit, sed valde verisimilis est, vt præsumptio iuris, alia leuis, qualis est præsumptio hominis.*

Item

d Item constat non omnia hæc proba-
 tionis genera omnibus causis con-
 venire. quia quædam testibus vel in-
 strumentis directe probari non pos-
 sunt, sed solis præsumptionibus ferè,
 vt sunt mentale adulterium, simonia,
 hæresis, dolus & similia, quæ habes apud
 Menochium dict. leg. 1. quæstione 58.
 quibus annumerandum est odium &
 inimicitia, quia latent in animo; ideo
 coniecturis inuestiganda & probanda
 ex aliqua facta alicuius circum-
 stantia, vnde inimicitia potuit oriri,
 desumptis. arg. l. dolum. C. de dolo. cap. 2.
 de renu. iur. in 6. Bald. consil. 41. præmit-
 tendum est. num. 4. lit. 5. Abb. in c. repellan-
 tur. nu. 2. de accus. Mascard. lib. 2. de probat.
 conclus. 898. num. 4. & 5. Denique ini-
 micitiæ probationem fieri debere iux-
 ta reg. text. in cap. in omni negotio. de
 testibus & in l. vbi numerus D. eod.
 tradunt Bald. & Mascard. ille in l. errore.
 C. de testam. iste vbi supra conclus. 901. nu.
 2. & inimicitiam capitalem difficilius
 probari, quam non capitalem constat.
 Item à iudicis arbitrio pendere vtrum
 sit inimicitia, necne, item quæ sit capi-
 talis, quæ non, quæ grauis, quæ leuis:
 est communis sententia plurimorum,
 quos citant & sequuntur Nellus tract. de
 test. nu. 4. Clarus §. fin. qu. 24. & ibi Bai-
 ardus, Menoch. lib. 2. de Arbitrar. casu II. l. n.
 3. Farin. q. 49. n. 86 & q. 53. num. 57. quod
 iudicium moderari potest ex traditis
 per Viuium & Mascard. quos retulit
 Baiard. d. loco, & alios apud Moncadâ
 in addit. ad Crotum de test. bus in caus.
 crimin. n. 169. Hinc infero conclus. se-
 quentem.

f *A iudicis arbitrio pendet, an inimicitia
 in casu proposito sit satis probata, nec ne.
 Probatur l. 3. §. ideo D. & §. eiusdem
 de testibus. §. Si vero talis aliquem.
 Auth. de instrum. fide. Menoc. lib. 1. de
 arbit. q. 9.*

A Sciendum pro arbitrij huius direc-
 tione; quod capitalis omnino testem
 repellat, & nominatorem etiam in ex-
 ceptis, neque expurgatur hæc inhabi-
 litas per torturam. quod repellat, proba-
 tur l. 3. in princ. D. de testib. cap. cum o-
 porte at. cap. meminimus cum similit. de accu-
 sar. auth. si dicatur. C. de testib. & in corpo-
 re vnde sumitur: quod in exceptis quocq; &
 tortura. l. 1. §. præterea D. de quæst. & ibi
 Marfil. Gigas intit. quomodo & per quos q.
 7. n. 6. Bertazzol. in crimin. consil. 38. n. 15.
 & cons. 528. num. 7. Menoch. de arbit. eas.
 474. n. 55. Farinac. q. 53. n. 5. & 12.

B Leuior inimicitia testimonium &
 nominationem tantum eleuat & debi-
 litat Bald. in Auth. si dicatur in fine C. de
 testibus. Iacobin. à S. Georg. in l. testium D.
 eod. & alij apud Farinac. d. quæst. 53. num.
 54. Cū vero vtraque grauis & leuis la-
 teant in animo putari vtramque eo-
 dem probationis genere probari pos-
 se, sed causas grauiiores requiri ad pro-
 bationem plenam inimicitia capitalis,
 quàm leuioris, causas capitalis has me-
 morant DD. 1. si quis alteri mouerit
 quæstionem status. 2. quando intenta
 fuit vel illata mors ipsorummet; vel
 parentum, vel amicorum personis, in-
 ter nominatum & nominantem. 3. mi-
 næ necis ab eo, qui solet exequi. 4. ac-
 cusatio criminis capitalis, vt adulterij,
 hæresis, &c. 5. controuersia de maiore
 saltem parte bonorum. Denique quæ-
 uis atrox iniuria inter illos. Mascard.
 vol. 2. de prob. condi. 898. Binsfeld. d. concl.
 6. dub. 2. prop. fin. Ex quibus facile se-
 cernas causas grauis & leuis inimici-
 tiæ: quam quid interdum ex leuiori-
 bus causis oriri grauisissima & capitalia
 odia constet. iudex tamen, vt pluri-
 mum ad causas attendere debet, quia
 sufficit probare causas grauis odij,
 quamuis hanc inimicitia magnitudi-
 nem extrinsecis signis non ostenderit.

C

D

E

Innoc. in c. cum l. & A de re iudica. in fin. per text. in c. 2. cum seq. 3. q. 5. Bald. in l. prescriptione. num. 36. C. si contra ius. Rom. in rub. de arbitr. col. II. Grammat. decis. 33. nu. 7. Marsil. d. l. I. §. prater ea. num. 3. Farinac. d. q. 53. num. 21. Contra ubi inimicitiae magnitudo factis probata, ut conatu vel illatione necis, aut grauis valde damni, aut atrocis iniuriae: non putarim iudici valde laborandum de causa inuestigatione. Vt enim vulgo dicitur, *Obras son Amores*, his factis amor cognoscitur: sic è contrario etiam factis clarè animus hostilis manifestatur.

Verum si quod horum indiciorum signorum, factorum, vel causarum vnde praesumptio elicitur, vel quae testes attulerant, à nominante fuerit negatum: hoc non potest per praesumptionem, nec per vnum testem plene probari, sed opus est duorum testimonio ad hoc iudici persuadendum, ut docet Menoch. de praesumpt. lib. 1. q. 51. & cauetur in Carolina sanctione crimi. Ordinatione 23. & 30. Neque quoad haec quae diximus distinguendum inter inimicitiam & odium, quia ut quis repellatur, sufficit probare, quod sit valde odiosus nominans nominato, etiam si non sit inimicus secundum multos. Ita praepositus in c. quod vero col. fin. 3. q. 5. Gigas supra q. 2. nu. 30. & plures apud Farinac. q. 49. nu. 30. fateor tamen me reale discrimen inter magnum odium & capitalem inimicitiam non satis capere.

h Igitur his positis quaestio satisfiat, certum est, & in eo supponitur duorum testimonio has inimicitias plene probari. De vnius testimonio, crediderim illud non sufficere, cuiusvis dignitatis sit, ut plene probet & repellat nominantem, l. iurifurandi, C. de testib. posset tamè facere semiplenam probationem, per notata in l. admonendi

A D. de iur. iur. an. & in l. matribus, D. de quaest. & etiam ad infringendum seu elidendum indicium ex nominatione natum. Sic Patavini DD. Si tamen in testimonio additæ & probatae sint causae, species & qualitates inimicitiae. Iason. in l. 1. C. de testam. num. 9. & in l. Titio textores col. 3. D. de leg. 1. Bald. in l. solum C. de testibus, & in l. si quis testib. ibi. in fin. Imola in cap. Raynutus de testam. Grammat. decis. 34. num. 11. Farinac. quaest. 49. n. 126. & seq. Equidem sine adminiculis duo mihi sufficerent testes ad probandam capitalem inimicitiam: cum vno requirem adminiculum aliud, & hanc esse communem sententiam, affirmat Melchior Phalaex tractat. maioratum. p. 1. q. 4. num. 9. facillimè namq; semper vnus testis inueniretur, qui de inimicitia hac deponeret: & sic reus cum prauidicio reip. semper liberaretur: quamuis enim Iudex, si velit, possit in criminibus exceptis leuioribus inimicitias contemnere, tamen capitalem cogitur magnifacere, & propter illam tenetur testes omni exceptione alias maiores repellere. iuxta gloss. communiter receptam, in c. cum oporteat. de accus. quam seqq. Clar. Menoch. Farinac. & aly supra citari.

D Quod attinet ad praesumptionem, distinguere. Nam praesumptio quae dicitur iuris, & de iure plenam & claram facit probationem, ut docet Menoch. lib. 1. de praesumpt. q. 36. n. 1.

E Praesumptio quoque iuris idem operatur, cum sit etiam ipsa vera, propria, & perfecta probatio, (ut ostendit ex commun. sententia idem Menoch. dict. quaest. 36. à num. 3. maxime quando ex natura rei alia à praesumptionibus probationes haberi nequeunt, aut nulla legis praesumptio illi repugnat. Alciat. de praesumpt. 3. p. Menoch. supra dict. lib. 1. quaest. 38. Mascard. lib. de probat. quaest. 10. à nu.

34. vsque ad 47. ex l. Imperator vbi Alexan.
& Iason. D. de leg. 1.

Præsumptio denique hominis, si sit
vehemens & vrgens, constituet veram
probationem & legitimam, maxime si
aliquod adminiculum accedat. *Verous*
in rubr. de probat. num. 42. Bald. in addit.
ad specul. tit. de præsumpt. §. species Menoch.
dict. libr. 1. quæst. 36. num. 14. Ratio est,
quia præsumptio hominis plane subij-
citur arbitrio iudicis: quare, si fit ad-
modum vehemens, poterit iudicem
mouere, vt illi fidem tribuat. *Verous*
dict. num. 42. Menoch. dict. lib. quæst. 44.
num. 8. & 9. Hæc de valde vehementi
facile concesserim: de non vehementi,
sine alijs adminiculis nequaquam. Sem-
per enim adest præsumptio hominis
contra complicem in nostro crimine,
quia striges sunt hostes humani gene-
ris, & vicissim sunt cunctorum odium:
& sic semper odij exceptio præsumptio-
ne huiusmodi probata iudicum dili-
gentiam, & iustitiæ rigorem, & crimi-
nis denunciationem frustraretur. quod
est magnopere iudici, ne fiat attenden-
dum: Cum inimicitia, vtpote repug-
nans naturali iuri, nisi bene probetur
nunquam sit præsumenda. *l. in ratione.*
§. cum quidam D. ad leg. Falcid. l. 1. C. de
mandat. Princip. cap. cum in iure. de offic.
delegat. Aymon. consil. 8. num. 8.
Mantua Benard. consil. 24.
num. 13. conf. 52.
num. 17.

QVÆSTIO III.

*An denunciantes debeant esse con-
triti, sicuti quidam volunt cum hoc
iure non sit expressum, & sage rarif-
sime pœniteant?*

ATIS obscure quæstio pro-
ponitur. Vel ergo quærunt,
an eo tempore debeant esse
contriti, quo denuntiant, an
saltem antequam moriantur. Prius il-
lud, quocunque modo capias contri-
tionem, dicendum non est: quia contra-
praxim est, vt ante sententiam latam
se parent ad confessionem: contra pru-
dentiam quoque. Nam confessioni ta-
li (loquimur de sacramentali) non sa-
tis fidentium iudici, quia vix fit, vt pœ-
niteant nondum damnata: & eam exi-
gere, foret reos satis ad perfidiam pro-
cliuus sacrilegij periculo exponere.

Post sententiam quoque hæc contri-
tio, ad id quod dicimus, mihi præcise
non videtur necessaria. Quod probro,
vel enim loquuntur de cōtritione pro-
priè sumpta, quatenus est pars vna præ-
uia pœnitentiæ: & nego de hac vnquã
iudici constare posse: vel sumunt pro-
attritione, & de hac, quoniam interna
est, idem asserendum. Si dicas, potest
iudici constare, de hac æquẽ ac confes-
sario, dico rationem esse disparẽ: nã
iudex in foro poli tenetur credere reo
pro se loquenti: iudex in foro fori cre-
dere non modo non tenetur: sed, ne
facile credat, sibi plurimum cauere te-
netur. Deinde si ille decipitur hac in re,
damnum est solius decipientis: si iste,
damnum est præterea iustitiæ & reip.
Vel deniq; contritionem sumunt pro
actuali confessione sacramentali. Sed
(quicquid dicant alij Domini respon-
dentes) certũ est, in praxi iudices ad il-
lam attendere non solere: nam latroni

contra